

Krzysztof Kamil Baczyński: 1921-2021

W 2021 r. przypada setna rocznica urodzin poety Krzysztofa Kamila Baczyńskiego. Z tej okazji przypominamy najistotniejsze fakty z krótkiego życia poety, Patrona naszej Szkoły.

Krzysztof Kamil Baczyński herbu Sas (ps. „Jan Bugaj”, „Emil”, „Jan Krzyski”, „Krzysztof”, „Piotr Smugosz”, „Krzysztof Zieliński”, „Krzyś”; ur. 22 stycznia 1921 w Warszawie, zm. 4 sierpnia 1944 w Warszawie) – polski poeta czasu wojny, podchorąży Armii Krajowej, podharc mistrz Szarych Szeregów, jeden z przedstawicieli *pokolenia Kolumbów*, w czasie okupacji związany z pismem „Płomienie” oraz miesięcznikiem „Droga”. Zginął w czasie powstania warszawskiego jako żołnierz batalionu „Parasol” Armii Krajowej.

Był synem Stanisława Baczyńskiego, działacza Polskiej Partii Socjalistycznej, żołnierza Legionów Polskich, oficera wywiadu tzw. dwójki WP, pisarza i krytyka literackiego oraz Stefanii z domu Zieleńczyk, nauczycielki i autorki podręczników szkolnych, katoliczki pochodzącej ze zasymilowanej rodziny żydowskiej. Świadomość żydowskiego pochodzenia znalazła później, w czasie Zagłady, odbicie w twórczości poety.

Krzysztof Kamil Baczyński urodził się i mieszkał początkowo w kamienicy przy ul. Bagatela 10.

Od 1931 uczył się w Państwowym Gimnazjum im. Stefana Batorego, a następnie w tej samej szkole w 1937 rozpoczął naukę w nowo utworzonym dwuletnim liceum ogólnokształcącym, w klasie o profilu humanistycznym. W maju 1939 otrzymał świadectwo dojrzałości.

Wybuch wojny uniemożliwił mu podjęcie studiów w Akademii Sztuk Pięknych.

Od jesieni 1942 do lata 1943 studiował polonistykę na tajnym Uniwersytecie Warszawskim. Zajmował się pracą dorywczą: szklil okna, malował szyldy, pracował u węglarza na Czerniakowie, przyjmował telefonicznie zlecenia w Zakładach Sanitarnych. Uczył się także w Szkole Sztuk Zdobniczych i Malarstwa. Porzucił studia polonistyczne, aby poświęcić się konspiracji i poezji. Twierdził, że jeśli będzie mu to dane, to do nauki powróci.

Po ukończeniu turnusu Szkoły Podchorążych Rezerwy Piechoty „Agricola” rozkazem jej komendanta, por. „Gustawa” z 25 maja 1944 otrzymał stopień starszego strzelca podchorążego rezerwy piechoty. Jednocześnie był kierownikiem działu poezji miesięcznika społeczno-literackiego „Droga”, wydawanego od grudnia 1943 do kwietnia 1944. Rozkazem dowódcy 2. kompanii batalionu „Zośka” pchor. Andrzeja Romockiego „Morro”, z 1 lipca 1944 zwolniony z funkcji z powodu *małej przydatności w warunkach polowych* z jednoczesną prośbą o objęcie *nieoficjalnego stanowiska szefa prasowego kompanii*. Kilka dni później przeszedł do harcerskiego batalionu „Parasol” na stanowisko zastępcy dowódcy III plutonu 3. kompanii. W „Parasolu” przyjął pseudonim „Krzyś”.

Wybuch powstania warszawskiego zaskoczył go w rejonie pl. Teatralnego – został tam wysłany po odbiór butów dla oddziału. Nie mogąc przedostać się na miejsce koncentracji macierzystej jednostki (Wola – Dom Starców przy Karolkowej), przyłączył się do oddziału złożonego z ochotników, którymi dowodził ppor. „Leszek” (Lesław Kossowski, dowódca reduity „Ratusz-Pałac Blanka” na odcinku kpt. „Gozdawy”).

Krzysztof Kamil Baczyński poległ na posterunku w pałacu Blanka 4 sierpnia 1944 w godzinach popołudniowych (ok. 16), śmiertelnie ranny przez strzelca wyborowego ulokowanego prawdopodobnie w gmachu Teatru Wielkiego. Pochowany został pierwotnie na tyłach pałacu. Po wojnie ciało przeniesiono na Cmentarz Wojskowy na Powązkach.

W powstaniu warszawskim, 1 września 1944, zginęła także żona Baczyńskiego – Barbara Drapczyńska.

POEZJA

W okresie okupacji niemieckiej Baczyński ogłosił 4 tomiki poezji: **Zamknięty echem** (lato 1940), **Dwie miłości** (jesień 1940), **Wiersze wybrane** (maj 1942), **Arkusze poetycki Nr 1** (1944) i składkę **Śpiew z pożogi** (1944) oraz wiele utworów w prasie konspiracyjnej. Jego wiersze pojawiły się także w antologiach poezji wydawanych konspiracyjnie: w **Pieśni niepodległej** (1942) i **Słowie prawdziwym** (1942).

Uważa się, że dojrzałość poetycką osiągnął jesienią 1942. Uznany był powszechnie za jednego z najwybitniejszych poetów czasów okupacji. Jerzy Andrzejewski, jego przyjaciel, zadedykował mu tom opowiadań „Noc”. Na wieść o wstąpieniu Baczyńskiego do oddziału dywersyjnego Stanisław Pigoń powiedział Kazimierzowi Wyce: *Cóż, należymy do narodu, którego losem jest strzelać do wroga brylantami*, a Jerzy Zagórski wspomnienie o nim zatytułował *Śmierć Słowackiego* (1947). Tadeusz Gajcy pisał o nim: *Poeta o nucie dostojnej*. Krzysztof przyjaźnił się z poetą Jerzym Kamilem Weintraubem; dedykował mu wiersz „Jesienny spacer poetów”. Weintraub, podobnie jak Wyka, należał do osób, z którymi Krzysztof rozmawiał o poezji.

Poezja Baczyńskiego najpełniej wyraża cechy *pokolenia Kolumbów*

Zachowały się wszystkie jego dzieła: ponad 500 wierszy, kilkanaście poematów i około 20 opowiadań. Najbardziej znane wiersze Baczyńskiego to: ***Elegia o... [chłopcu polskim], Mazowsze, Historia, Spojrzenie, Pragnienia, Ten czas, Pokolenie, Biała magia, Gdy broń dymiąca z dłoni wyjmę..., Polacy***. Jego wiersze były śpiewane m.in. przez Ewę Demarczyk (utwór *Wiersze wojenne, Deszcze, Na moście w Avignon*), Janusza Radka, Michała Bajora, Grzegorza Turnaua, zespół Lao Che (utwór *Godzina W*) i Ankh. Fragment jego wiersza *Historia* posłużył za tytuł filmu *Jeszcze słyhać śpiew i rżenie koni...*

Zachowało się również kilkaset rysunków i grafik Baczyńskiego, jak na przykład ilustracje do poszczególnych wierszy poety, projekty okładek własnych tomików, kolekcja rysunków z psem Baczyńskiego, studium kocich łebków czy rysunki o tematyce orientalnej.

Życie i twórczość Baczyńskiego stały się tematem kilku filmów, m.in. *Dzień czwarty*, w którym poetę zagrał Krzysztof Pieczyński i Baczyński w reżyserii Kordiana Piwowarskiego (z tytułową rolą Mateusza Kościukiewicza).